

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cerimonien Vande Heylighe Roomsche Kercke Raeckende De Processien, De Pelgrimagien, Het Vvy-Water Ende Begravenisse

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1669

Cerimonien Vande Processien

urn:nbn:de:hbz:466:1-34094

CERIMONIEN

VANDE PROCESSIONEN

HET EERSTE CAPITTEL

Bewijs uyt Schrifture.

Josue Capite 6.

V. 3. Ghy dan alle die krijghs lieden zijt, sult rontomme de stadt gaen, de stadt om-gaende eenmael: alsoo sult ghydoen ses daeghen lanck.

V. 4. Ende seven priesters sullen seven rams-basuynen draghen voor de Arcke, ende ghy-lieden sult op den sevensten daegh de stadt seven-mael omme-gaen: ende de priesters sullen mer de basuynen blaesen.

V. 5. Ende het gheschiedde, ghelijck Josue tot den volck ghesproken hadde, soo ghinghen de seven priesters, draghende seven rams-basuynen voor het aensicht des Heeren, sy trocken door, ende bliesen met de basuynen, ende de Arcke des verbonds des Heeren volghde nae.

V. 9. Ende de ghewapende legher ginck voor uyt, ende de rest van 't volck volghde de Arcke nae.

V. 10. Josue nu hadde het volck gheboden, segghende: Ghy en sult niet roepen, jae ghy sult uwe stemme niet horen, ende gheen woordt salder uyt uwen mondt eyngaan.

V. 11. Ende hy dede de Arcke des Heeren rondtom de stadt gaen, omme-gaende de selve eenmael, dpe quamen sy weder in het leger. &c.

Men kan de Omme-ganghen / ofte Processien vande Moonsche Kercke / mer alle haere omstan-
digeden / niet beter uyt-drukken / als sy hier op
de plaetse vande Schijstuer worden uytgedrukt.

2 Regum, oft 2 Samuelis, Capite 6.

V. 1. Daer nae versamelde David wederom alle wyse
Iesent in Israel, dertigh duyfent.

V. 2. Ende David maecte sich op, ende ghingh heen
al het volck, dat by hem was van Juda, om van daer
brenghen de Arcke Godts.

V. 3. Ende sy voerden de Arcke Godts op eenen nieuwen
waeghen, ende haeldense uyt den huysc Abinadabs, die
Gabaa was ende Oza ende Ahio, de soonen van Abinadab
leyden den nieuwen waeghen.

V. 5. Ende David, ende het gantsche huys van Israel
leden voor het aensicht des Heeren met alderley snacren
van dennen hout, als met harpen, ende met luyten, end
met trommelen, oock met schellen, ende met cymbalen.

V. 12. Soo gingh David heen, ende haelde de Arke
Godts uyt den huysc van Obed-edom, op waerts inde
van David met vreught.

V. 14. Ende David danste met alle macht voor het
sicht des Heeren, ende David was omgort met eenen
over rock.

V. 15. Alsoo brachten David ende het gantsche huys
Israel de Arke des Heeren op, met vreught ende met
luydt der basuynen.

Oberleghe alle de omstandigheden van dit
hael: 1. De Arke wordt ghestelt op eenen
nieuwen waeghen. 2. Al het volck verghefscap
achter ende voort gaende tot bereeringhe. 3. De
speelter op alle soorte van instrumenten. 4. Da
vid is ghekleedt met een linnen witte overkleedt. De
se zijn allegaer omstandigheden van onse Proce
ssien / ende sijn en kan niet bekliden dat dese
dierohelijche van Christus oft sijne Apostelen
nietum Testament sijn verboden gheschiede
by de Joden / die maer de schaduw en hadden
onse heilige / waeren sy goet ende yflicheit
go by de Christenen / die in de waerheit hebbe
en konnen sy niet quaden sijn / oft superstie.

1. Regum oft 1. Samuelis 10. v. 5.

Daer naer ſult ghy komen (ſeght Samuel tot Saul) op den heuvel Godts, daer de wacht is der Philiftijnen; ende het ſal gheſchieden, als ghy aldaer inde ſtadt komt, ſoo ſult ghy ontmoeten eenen hoop Propheten, vander hooghte af komende, ende voor haer luyten, ende trommelen, ende pipen, ende harpen ende ſy ſullen propheteren.

Dragh ick/ hoe dese Propheeten ghinghen in wat orden: den Dordrechtſchen Bijbel, 12 *Bemerk.* antwoordt: Sy gingen in orden, als eene *linie*, ofte *kerck* treckende: dat is recht achter malkanderen/ dien booz/ d'ander naer: die ſelbe orden hout men mede in onſe Proceſſien.

Dragh ick/ tot wat eynde men booz haer ſpeelde op verſchepde instrumenten? den Dordrechtſchen Bijbel, 13 *Bemerk.* antwoordt: Met dese musijck instrumenten verquickten ſy haer ende verweecten haeren gheest om te propheteren. Tot dien eynde wordte oock ghespeelt in onſe Proceſſien.

Dragh ick ten lesten/ wat dat hier/ door propheteren verſtaen wordt: den Dordrechtſchen Bijbel 14. *Bemerk.* antwoordt: Van hemelſche, goddelijcke, heylighe, ſichtelijcke dinghen ſpreken, ende ſinghen. Soo doer men oock in onſe Proceſſien: *Oberſulck* ſoo hebt ghy hier wederom in *Schriſture* wtgedrukt de heele forme van onſe Proceſſien; ende dit is nergkens van Christus, ofte van ſijne *Apollen* verboden gheweest: Ergo ſoo blijven de *Chriſtinen* in haer gheheel van dat ſelbe te ghebruycken/ ende t'onderhouden.

2 *Eſdra*, oft *Nehemia*, *Capite 12:*

V. 27. Inde inwynghe nu van Jeruſalems muer, lochten ſy de leyten uyt alle haere plaetsen, dat ſyſe te Jeruſalem brachten om de inwynghe te doen met vreughde, ende met danckſegginghe, ende met ghesangh, cymbalen, luyten, ende met harpen.

V. 28. Alsoo werden de kinderen der Sanghers verſamelt, ſoo uyt het vlacke veldt rontom Jeruſalem, als uyt de dorpen *Netophati*.

8 Cerimonien vande Processien

V. 31. Doe ded' ick de voesten van Juda op-gaen op de muer: ende ick stelde twee groote danck chooren, een ontmevanghen, eenen ter rechter handt op den muer, ende de mist poorte toe.

V. 32. Ende achter hen gingh Osaïas, ende de helft de voesten van Juda. *En.*

V. 33. Ende vande Priesters kinderen met trompetten. *En.*

V. 38. Den tweeden danck choor nu, die gingh teghen over, ende ick achter dien met de helft des volcks, op den muer van boven den Back ovens toren tot aen den anderen muer.

V. 40. Daer naer stonden de beyde danck chooren in Godes huys, oock ick ende de helft der Overheden met mi.

V. 43. Ende sy offerden des selfs daeghs groote slagten offeren, ende waeren vrolijk.

Inden onse weder-partije/ naer ghewoonten hiet teghen opwerpe dat dit altemael waeren Joodsche cerimonien ende ghewoonten de werke niet en moeten oft niet moghen ghetrocken worden tot de Christelike Religie: 't is een wonderlijck dinghen/ dat Partije sod' ghebavigh roep op de Joodsche ghewoonten: 't is dat sy sulck roepen schroom daer van heeft/ waerom gheeft sy daer liever Joodsche naemen aen haere kinderen/ als Christelike: waerom singhe sy Psalmen? &c.

Ick antwoorde dan eerst: Al het geue dat gheest is gheuest/ ende gheoorloft by de Joden/ ende noep van Christus, ofte van sijne Apostelen/ ende int' bysonder herijnt/ verboden/ ofte af-gheboeten gheuest/ blijft oock goet ende gheoorloft by de Christenen. Maer dese bovenghemelde cerimonien sijn by de Joden goet gheuest/ ende gheoorloft/ ende en sijn nergens int' besonder van Onckus ofte sijne Apostelen herijnt/ verboden/ ofte af-gheboeten gheuest. Ergo sy blijven goet ende gheoorloft oock by de Christenen.

Maer eerste voorstellinghe/ te weten/ dat het by de Christenen goet ende gheoorloft is, swelck sulcks by de Joden sod' langh almen niet bechonen en kan het uytduckelijck, ende besonderlijck int' nieuw Testamēt

ment verboden is **hewijse** teck klaer **uyt Schrifture**:
Matthai 5 v. 17. seght Christus: En meynt niet dat ick
 ghekomen ben om de Wet, ofte de Propheten t' ontbin-
 den: ick en ben niet ghekomen om die t' ontbinden, maer
 om te vervullen: oft **ghelijck den Dordrechtischen Bij-**
bel 35. **Remerk.** dat **uprieghe**: Om te onderhouden, ende
 volbringhen al wat te voien af-ghebeeldt, ende voort-
 richt is.

Hier **uyt volghet**; dat Christus de oude wet niet
 ganselijck en heeft willen af-breken/ maer ter
 contrariu/ dat hy die heeft willen volbringhen/
 volmaecken/ ende onderhouden/ in dier voeghen
 dat hy ggene hande Joden ghepleeght wiert/ als
 af beelddinghe ende schaduwen hande toe komende
 waerheydt/ hande Christenen soude ghebruyck
 warden als bevestighe hande teghenwoordighe
 waerheydt. Ergo/ soo langh als men niet bewij-
 stenen kan dat iets/ t'welcke hy de Joden goet
 ende gheoorloft was om de toekomende waer-
 heydt af te beelden/ verboden oft af-ghebroken is/
 soo langh blijft dat hy de Christenen goet ende ge-
 oorloft/ om te bevestighen de teghenwoordighe
 waerheydt: waer dat is de oude Wet volbrin-
 ghen ofte volmaecken.

Wort/haect Ephes. 2. v. 14. Hy is onse vrede, die
 beide beyde eenghemaect heeft.

Jhem / v. 20. Jesus Christus is den uyersten hoeck-
 steen.

Hier wordt gheseydt 1. dat Christus van twee
 Wetten eene heeft ghemaect. 2. Dat hy den
 hoeck-steen is/ dat is/ die de twee Wetten by een
 voeght/ ghelijck eenen hoeck-steen twee houtwels
 by een voeght. Maer hy sooverre Christus hadde
 ganselijck willen af-breken al het ghene dat
 Joodisch was/ hy en sonde van twee niet een ge-
 maect hebben/ noch dese twee wetten by een ge-
 voeght hebben: want eene saecke die ganselijck
 niet en is/ en kan niet saemen voeghen niet
 eene saecke die is: Ergo soo langh als men uyt
 Schrifture niet betoonen en kan dat ick Joodisch
 is

in't nleuwe Testament bysonderlijck af-ghebo-
ken is/ ofte verboden (ghelijckmen bevindt van
de Besnijdenisse, ende Sacrificien der beesten, met de ceri-
monien daer toe dienende) soo langh slyben de
Christenen in haer gheheel van dat te ghewone
ken/ niet als af-beeldinghen vande toekomende
waerheyt/ maer wel als bevestigghen vande
ghenwoozdighe waerheyt; ende alsoo wordt de
oude Wet volmaectt; alsoo wordt dooz Christus
als eenen hoeck-stern/ de oude Wet by de nieuwe
gheboeght; alsoo wordt ten lesten de oude
nleuwe Wet maer een.

¶ Cum Vos,
dilectissimi,
quod quaedam,
quae etiam in
veteri testa-
mento insti-
tuta sunt, co-
horetamur, non
Iudaicae vos
obseruantia
iugo subdi-
mus. ... Si
quid nobis &
illis commu-
ne est in tem-
poribus, non
concordat in
moribus.

¶ Pentecostes
diem He-
braeorum more
colimus,
quemadmo-
dum & alios
nonnullos
eorum ritus
obseruamus,
qui apud il-
los quidem
typice cele-
brantur, apud
nos vero my-
stice

Ick antwoorde/ ten tweeden, met den H. Leo 4°
de Ieiunio septimi mensis, Anno 440. Als wy, Alder-
uul, verwecken tot onderhout van sommighe dinghen,
oock in't oude Testament zijn inghestelt gheweest. Wy
onderworpen u niet aen het jock vande Joodsche on-
houdingge . . . is't datter iet met ons, ende haer ghe-
meyn is inde tijden, 'ten komt niet over een inde
ren. a.

Item den H. Gregorius Nazianzenus Orat. 44. An-
no 370. Wy vieten den feestdagh van Sinxen naer de ma-
niere der Joden, ghelijck wy oock sommighe andere
haere cerimonien onderhouden, de welke by haer onder-
af beeldinghen wierden ghepleeght, ende by ons
lijck. b.

Daer hebt ghy het gheboelen van twee
ghe ende treffelycke Badbaders vande
kercke/ aengaende het ghebruyck vande
sche cerimonien onder de Christenen: Sy be-
nen datmen die oock t'haeren tijde ghebruyck-
doch met die onderscheydt/ dat sy by de
schaduwen waeren/ maer by de Christenen
waerheydt, soo seght Nazianzenus; dat sy aengaan-
het uytwendigh de selbe waeren/ doch aengaan-
het eynde/ verschillende/ soo seght Leo.

Ick antwoorde/ ten derden: Al het gheboelen
Christus self/ aengaende de Joodsche ghebruyck-
ten/ met sijn exempel heeft gheapprobert/ ende
daer naer niet betwoopen ofte verboden/ dat men
die

wel ende loffelijck bande Chzistenen worden aenghenomen: Maer de Processien heeft Christus self met sin exempel gheapprobeert/ende hy en heeft se daer naer niet verwoopen/ ofie verboden: Ergo! soo moghen die bande Chzistenen wel ende loffelijck worden aenghenomen. Dat Christus de Processien goet ghebonden heeft/ blijkt upt

Luca Capite 2.

V. 41. Sijne ouders reyden alle jaeren naer Jerusalem, op het feest van Pascha.

V. 42. Ende doe hy twaelf jaeren oudt gheworden was, ende sy naer Jerusalem op-ghegaen waeren, naer de ghewoonte des feest-daghs.

V. 43. Ende de daghen aldaer voleyndicht hadden, doe sy wederkeerden, bleef het kindt Jesus te Jerusalem, ende Joseph, ende sijne moeder en wisten 't niet.

V. 44. Maer meenende dat hy in't gheselschap op den wegh was, ginghen sy eene dagh-reyse, ende sochten hem onder de maghen ende onder de bekende.

Bemerck hier / op wat maniere de Joden ploeghen te reysen naer Jerusalem / om aldaer / volghens het ghebodt Godts *Exodi 23.* Godt te dienen: den Dordrechtschen Bijbel seght *52.* Bemerck. Dat sy naer de groote feesten, met groote hoopen te saemen op-ginghen, ende weder-keerden. Dese hoopen noemt den H. Lucas: 'T gheselschap dat op den wegh was: ende den H. Propheet David *Psalmo 42. v. 5.* noemt se schaeren, ende feest-houdende menighte: *Wy hebben dan upt Schrifture / dat sy Processie-ghe-wijs ginghen. Maer wat deden dese hoopen / oft schaeren saemen gaende op den wegh: den H. David gheeft dat te kennen met dese woorden: Ick ghedencke daer aen, ende storte mijne ziele uyt in my, om dat ick plagh henen te gaen onder de schaere, ende met hen redelijck, saetelijck, sachtiens te treden naer het huys Gods, met eene stemme van vreughden ghesangh, ende lof, onder de feest-houdende menighte.*

Hier seght hy eerst, dat sy ginghen met alle sagghbarhepdt / ende saetelijhepdt. 2. dat sy gin-
gheu

12 Cerimonien vande Processien
ghen al singhende onder malkanderen den lof
Godts. Soo heeft Christus, ende sijne anders soe
der twijffel oock ghedaen/ ende soe doctinen oock
in onse Processien: Ergo onse Processien/ naem-
lijck aengaende de cerimonien/ zyn van Christus
gheapprobeert gheweest/ ende men kan niet be-
wijfen dat sy naderhandt van hem ofte van sijne
Apostelen zyn verwoyden gheweest: Ergo sijn de
Christenen gheozloft dit exempel Christi te vol-
ghen

Matthai Capite 21. Ioannis 12.

V. 6. De discipelen henen ghegaen zijnde, ende ghedaen
hebbende, ghelijck Jesus haer bevolen hadde,

V. 7. Brachten de ezelinne, ende hier veulen, ende leyden
haere kleederen op de selve, ende setteden hem daer op,

V. 8. Ende de meeste schare spreiden haere kleederen
op den wegh; ende andere hieuwen tacken vande boomen,
ende spreidense op den wegh.

Ioannes seght v. 13. Sy naemen de tacken vande palm-
boomen ende ginghen uyt, hem te ghemoete.

V. 19. Ende de schaeren die voort-ginghen, ende die
volghden, riepen, segghende Hofanna den lofe Davids,
ghesehent is hy die come inden naem des Heeren Hofan-
na inde hooghte hemelen.

Wat onderschepot is hier tusschen dese/ ende
onse Processien?

Daer gingh Christus siehtbaer/ self in persoon:
hier ghelijck wy ghelooven/ wordt hy ghedaen
ghen oock self in persoon/ doch onsiehtbaer onder
de ghedaenten van broodt.

Daer ginghen de schaeren achter ende voort/ om
hem te bereyden: hier van ghelijcken.

Daer songhen sy lof-singhen t'ijnder eere: hier
oock.

Daer ginghen sy met palm tacken inde handt:
hier met meyen ofe lichten.

Daer wierdt de aerde bestropt met meyen/ ende
oberdeekt met kleedeyen daer Christus moest passie-
ren: hier mede.

Ende

Ende dese Cerimonien heeft Christus t'sjnder
 1ere laeten gheschieden/ ende dooz sijn toe-laetu-
 ghe/ jaer mer levende stemme ghapproberet *Ioan.*
21. v. 23. Ergo/ schoon oock iemandt niet en ghe-
 loofde dat Christus wesentlijck teghentwoordigh is
 onder de ghedaente van broodt/ maer dat dese
 Cerimonien onder de Christenen alleentlijck t'sjin-
 der erre gheschiedden/ booz soo veel als hy inden
 hemel is/ soo het ghewis dat sy niet en konnen
 ghehouden worden anders als booz goedt ende
 loffelijck/ aenghesten dat sy van Christo self zijn
 ghapproberet gheweest/ ende nergheus her-
 roepen.

BESLUYT

Onse weder-parthe self/ namentlijck Hospinianus
in opere de tempore fol. 352. ende 361. bekenet dat de ghe-
 woonte van in Proecessie te gaen seer oudt is, ende niet al-
 leentlijck in het oude maer oock in het nieuw Testamene
 is ghebruyckt gheweest. Dat blyckt soo klaer als den
 middagh upt alle de booz-ghemelde Schrijuer-
 plaatsen. Die ghewoonte/ soo langh als men niet
 verhoonen en kan/ dat sy van Christus, oft van
 sijn Apostelen is verboden gheweest in het newe
 Testament/ blyft goedt ende lof-werdigh: Ergo
 sy woort wel ende loffelijck/ ende sonder eenighe
 superstitie by de Christenen nu ter tijdt noch ghe-
 bruyckt.

HET

HET II. CAPITTEL.

Wordt bethoont uyt de HH. Oude vanden eerste 400. jaeren, datmen vanden tijde heeft ghegaen met Processien ghelijckmen nu doet inde H. Roomsche Kercke.

Sozomenus, Anno 440.

Ecclesiastica Historia libro 8. capite 8.

Processionem crucis argentea cereos incensos habentes praecedebant, Eudoxia Imperatoris conjugem impensas ad eam rem praebente; quae hoc Brilom cubiculi sui praefecto injunxit, ut hymnorum cantus procuraret, & quam plurimum lucernarum pararet.

Christiani arcam plastro impostunt, praecuntibus turbis, & choris, ac cantibus Davidicam melodiam insonantibus, & singulis membris accinentibus: *Erubescant omnes qui aderam sculpilia.*

Voort de Processien gtinghen silbere croccen/ hebbende wasse kerffen ontlichten Eudoxia se hupsvrouwe vanden Keiser die rot dien epude de kosten/ de welcke aen vanden Camerlinc k Brilo belast heeft dat hy hi wustech soude besozghen/ ende dat hy soude ghereedt maecken seer vele lichten

Den selven

Historia Ecclesiastica libro 5. capite 19.

De Christenen stellen de casse/ daer het lichaem vanden H. Babylas Martelare k lagh/ op eenen nentwen waeghen/ het welck ginch booz upt/ niet de sanghers singhen de Psalmen van David, ende alle de reys songh teghen: Dat sy beschaemt worden, alle de afgoden aenbidden.

Marcus Diaconus Anno 421.

In vita Porphyry cap. 3. apud Ioannem Baldum, & Godefrid. Henschenum in actis Sanctorum, 26. Februarij. Tom. 3.

Sanctus cum edixisset ieiunium, iussit omnes vesperi congregari in sancta ecclesia ut illic vigiliis perageremus. Cum

Den H. Porphyrius, naer dat hy vasten-tyd hadde bereyden/ heeft se allegaer 'ghewoen doen saemen komen inde Kercke/ om daten waecken. Maer dat het dagh ghetwonen

inde H. Roomsche Kercke,

woof/ ghenomen hebbende het tecken des
h. Cruys/ t welcke booz ons wiert ghedra-
ghen/ zyn wy upghegaen met Lof- sanghen
naer de oude Kercke/ de welke ghelegghen is
naer de West syde vande stadt Soo wy
nu gheveest hadden inde boozsepde Kerck/
daer upghegaen zynde/ zyn wy ghegaen
naer de Kercke vanden glozeusen Martel-
laer Timotheus, inde welke doch rusten an-
dere Reliquien van de Martelaeren Mauris,
ende Thees.

Den selven

Ibidem capite 10,

Het volck bergadert wesende inde heyl-
ghe Kercke/ de welke ghenoeint wordt Ire-
ne, heefte Porphyrius allegaer al singhende
doen gaen naer eene afgodische Kercke Mar-
cium ghenamt: Ende hy volghde d'zaghen-
de her h. Evangelie/ ende hebbende ontrent
hem de godtvuchtighe Geestelijckheyt/
naevolghende Christum met sijne discipelen.
Dooz het volck gingh ghedurtigh Barochas,
d'zagghende het beelde van het h. Cruys; van
twert syden van 't volck ghinghen soldaeten/
de welke ghebleven waeren/ om datter
ghen opzoer en soude komen/ onder de
afgodisten: Sy ginghen dan al singhende/
ende tusschen elcken berg vanden Psalm/
sepden, sy Alleluya. Den Psalm nu/ die sy
sepden/ was: Komt laet ons vreught bedrijven
aen den Heer, laet ons aen Godt onsen Salighmaker
lof- sanghen singhen, &c.

Den H. Hieronymus. Anno 390.

Epistola adversus vigilans.

Den heyls Arcadius heest de beenderen
van

fuisset .autem man-
cepto signo vene-
randæ crucis, quod
præcedebat, egressi
sumus cum hymnis
ad antiquam eccle-
siam quæ est ex parte
occidentali civitatis
... cum ergo fuisset
in dictâ ecclesiâ
illie quoque tudi-
mus preces, & illinc
egressi, ivimus in
sanctum martyrium
gloriosi Martyris Ti-
mothei, in quo repo-
sita sunt etiam aliz
reliquia Mauris
Martyris, & Thees.

Congregato au-
tem populo in sanctâ
Ecclesia, quæ appel-
latur Irene, iussit
omnes psallentes si-
mul proficisci in
Marianum. Ipse vero
sequebatur, portans
sanctum Evangelium
& circa se habens
pium Clerum, reverâ
imitans Christum
cum discipulis: Præ-
cedebat autem po-
pulum semper me-
morandus Barachos,
venerandæ crucis
portans effigiem. Ab
utroque vero parti-
bus populi erant mi-
lites qui relictî fue-
rant ad continendam
in officio civitatem:
Euntes autem psal-
lebant, & in versicu-
lorum psalmi inter-
cisione dicebant, Al-
leluya. Erat autem
psalmus quem dice-
bant: Venite exulte-
mus Domino, jubile-
mus Deo salutari
nostro, &c.
Arcadius Augustus
ossa B, Samuelis de

Judæa transfulte in
Thraciam: omnes E-
piscopi dissolutos ci-
neres in serico. & va-
se aureo portaverunt
omnium Ecclesiarum
populi occurrerunt
Sanctis Reliquiis. &
tantâ lætitiâ quasi
presentem. & viven-
temque Prophetam
cernerent. ut de Pa-
lestina usque Chal-
cedonem jungeren-
tur examina populo-
rum. & in Christi
laudem unâ voce re-
sonarent.

Theodosius præpa-
ratur ad bellum. non
tam armorum telo-
rumque subsidijs nec
tam excubiarum vi-
gilijs. quam obsecra-
tionum pernoctatio-
ne munitus. circum-
ibat cum Sacerdoti-
bus. & populo om-
nia orationum loca.
ante Martyrum. &
Apostolorum thecas
jacebat cilicio pro-
stratus. & auxilia su-
bi fida Sanctorum
intercessione polce-
bat.

16 Cerimonien vande Processien,
vande salighen Samuel overghehoert tot
Judæen naer Thracien: Alle de Bisschoppen
hebben de affchens in sude ende in goude
sien ghedrighen: De volcken van alle
kercken zijn te ghemoere ghekomen aende
heylighe Reliquien/ ende met sulck' een
blydtschap/ als oft sy den Propheet daer te
ghenwoordigh ende lebendigh hadden ghe-
sien/ soo dat van Paestinen tot Chalcedon. sy
hoopen volcks op malkanderen ghedron-
ghen gtinghen/ ende sy songhen ceusten-
lijck den lof Christi.

Ruffinus Anno 390.

Historia Ecclesiastica libro 2. capite 33.

Theodosius bereydt sich tot d'oorloph
niet soo seer dooz de bystandt van wapenen
als van vasten/ ende ghebeden/ niet soo seer
ghewapent zijnde met schilt-wachten/ als
niet het vernachten inde ghebeden/ bede-
meganghen met Priesters ende het volck
naer alle de bidt-plaetsen/ ende hy lagh twee
de kassen der Martelaeren ende Apostelen
met een haren kleedt aen/ ende hy badt om
ghetzoutden bystant/ dooz de ruffische sprake
he der heylighen.

BEMERCKINGHE.

Soo klaer/ ende duppelijck sijn de ghetwip-
nissen vande Out-baders/ dat Kennius hier d'oor
overtwonnen sijnde *Parte 3 Exam.* betekent dat de ge-
de ghewoonte van publyke, ende algemeene Processien
alreys is gheweest in de kercke. Dese bekenentisse is
ons ghenoggh/ sonder voorder de saecke t'onder-
soecken: de selve bekenentisse hebben wy mede be-
kenen ghesten nye Hospinianus, wat willen wy dat
meer hebben? van gheheiken soo seggen die
Maeghdenburgh, *Centuria 3. capite 10.* dat den out-
Ten

Tertullianus, dat is / ober vierthien-hondert ende
 vyf-en-dertigh jaeren / mentie maectt van Processien,
 in het boeck dat hy gheschreven heeft tot sijne huysvrou-
 we: Doch sy boeghender by / dat dese Processien
 ghehouden wierden vander Ketters / te wesen / de
 Montanisten: Maer dat is valsch / want 1. Tertullia-
 nus en boeghet dat niet by: 2. Tertullianus en be-
 schrijft / in dat boognoemt boeck / niet anders als
 de ghewoonten vander oprechte Christenen / ghe-
 lijck een ieder verstandigh leser kan na-sien. 3. Al-
 hoe-wel Tertullianus naederhandt Montanist is ghe-
 worden / nochtans als hy dit boeck schreef tot
 sijne huysvrouwe / was hy noch oprecht Catho-
 lyck / ghelijck-men bespeuren kan vnt alle sijne te-
 kenen die hy daer hout. Dus verre van Tertullianus
 dat hy daer (ghelijck die van Maegdenburgh onse
 ghetene souden wijs maecten) soude ghesproken
 hebben op sijn Montanists. Dese bekentissen dan
 van Parijse self / zyn soo ghewichtigh / dat wy
 gheen dooyder bewijs van doen hebben. Alleen-
 lijck bevindt ick / dat al-hoe-wel sy ons toe-stemt
 de oudtheydt vander Processien / de welke sy ronc
 niet seggt / altijd gheweest te zyn inde Kercke. Sonst
 nochtans dat sy die niet goet en vindt / om dies-
 wil naemelijck / dat sy haer in-beelt / dat dese ghe-
 woonten soude af-ghelcent zyn vander Heydenen.

Ten eersten: Ick loechene dat: Ick bekenne wel
 dat de Heydenen oock Processien op haere manie-
 re hebben ghehouden; maer dat wy onse Proces-
 sien souden af-ghelcent hebben vander Heydenen /
 dat ontkenne ick / ende segghe / dat wy die hebben
 vnt de Schrijfture / de welke ons die aenrijst op
 soo vele plaetsen / als ick boven hebbe ghestelt / en-
 de noch merre andere: want waer 't saecken dat die
 ghewoogh goet waere: De Heydenen hebben die, ofte
 dese gewoonten gehadt, de Catholijcken hebben die oock:
 ergo de Catholijcken hebben die, oft dese ghewoonten af-
 ghecent van de Heydenen. Inden / seggh' ick / de-
 se consequentie goet waere / soo soudet oock moe-
 ten volghen / dat de Joden haere Sacrificien had-
 den

den af-gheleent vande Heydenen / want sy doodden
 oock beesten / ghelijck dese / sy hadden oock Prie-
 sters ghelijck dese / sy bespzoeydden het volck van
 gheseghent water / ghelijck dese / &c. Maer 't is
 valsch dat de Joden haer dese / ende meer andere
 ghewoonten hadden af-gheleent vande Heydenen
 ter contrarient seght den ouden Tertullianus, *libri de*
Prascript. de Heydenen hadden die af-gheleent vande
 Joden: Ergo al-hoe-wel sommighe van onse ghe-
 woonten ober een-komen met die vande Heydenen /
 hier upt en volghet niet / dat wy die hebben
 af-gheleent vande Heydenen.

Ten tweeden: Siet eens wat sck u toeghebe: Ghe-
 nomen dit noch soo waer / ghenomen wy dese ghe-
 woonte hadden metter daedt af-gheleent vande
 Heydenen / wat soudet dan wesen? dat sy daerom
 souden quaet zijn / oft superstitie? 't en volghet niet
 ghelijck seer wel berhoont den H. Augustinus, *libri 20*
contra Faustum capite 21. met dese woorden:

Ghelijck daerom de maeghdelijcke suyerheydt van Re-
 ligieuse vrouwen niet te vermaeden, noch te versaecken
 en is, om dat de Heydenen oock haere Maeghden hebben
 ghehad, soo oock en sijn niet te berispen de Sacrificien der
 Vaderen, om dat de Heydenen oock haere Sacrificien heb-
 ben ghehad.

Om wat reden? den H. Augustinus voeghet dit
 daertelijck by:

Want, seyt hy: de Sacrificien van de Heydenen wien-
 den gheoffert aen de hooverdighe goddeloosheydt van de
 duyvelen, die vande Joden, aen den eenighen, ende waer-
 achtighen Godt. *Medetrom Epistolâ 49. Quasiion 3.* Die
 de welke de Schriftueren van beyde de testamenten weeten
 en beschuldighen in de goddeloose ghewoonten der Hey-
 denen niet, dat sy kercken bouwen, dat sy Priesters in-
 len, dat sy Sacrificien doen, maer dat sy dat doen voor de
 duyvels, ende voor de Af-goden.

Op de selbe maniere antwoort oock den H. Ho-
 ronymus aen den ketter Vigilantius, *Epist. advers.* vande
 die oock / ghelijck onse Partije nu doet / verba-
 aen de Catholijcken van sijnen tijdt / dat sy het nu
 doen

ſeken van kercken by klaren daeghe / booz de
 ſelſten der Martelaeren / hadden af-gheleene
 bande Heydenen: Hieronymus bekenet dat de Heyde-
 nen dierghelijcke ghetwoonte ghehadt hadden van
 kercken t onſteken by klaren daeghe; doch / ſeyt
 hy / wat doet ghy hier mede op Vigilanti? wat iſt
 dat? ick en antwoorde u anders niet / alſ: de Hey-
 denen deden dat voor haere afgoden, ende daerom moet hee
 verſaecht worden; maer de Chriſtenen doen het voor de
 Martelaren, en daerom moet het aengenomen worden.

Dit ghy nu wel / dat inde Schole van den S.
 Auguſtinus, ende Hieronymus deſe conſequentien niet
 en gheben / noch plaets grijpen: Daer waeren onder
 de Heydenen Vrou-perſoonen die in eeuwighe ſuyverheye
 leefden, ergo de ſuyverheyt is te miſprijsen, ergo de Catho-
 liken hebben dit ſuyverlijck leven afgheleent vande Hey-
 denen.

Item De Heydenen hebben Sacrificie ghedaen, ergo
 men magh geen Sacrificie doen, ergo de Ioden, of de Catho-
 liken hebben haere Sacrificie af-gheleent vande Heydenen.

Item: De Heydenen hebben lichten onſteken by klaren
 daeghe: ergo men magh gheene lichten onſteken by
 klaren daeghe.

Item. De Heydenen hebben haere Proceſſien ghehadt,
 ergo men magh gheene Proceſſien houden, ergo de Catho-
 liken hebben haere Proceſſien af-geleent vande Heydenen.

Dit / en dierghelijcke meer / en ſijn by Auguſtinus
 ende Hieronymus, ende by alle redelijck menſch ghe-
 me ſor-reduen / maer ſottigheden.

Ick ſegge / oock by alle redelijck menſch, want ſu-
 ſe onſe Weder-partije niet ghemeyns en wilt heb-
 ben met de Heydenen / dat ſy dan oock gheene Ker-
 ken en bouwen / want dat deden de Heydenen oock;
 dat ſy den Doop af-hyken / want de Heydenen
 hadden oock water om haer te ſuyberen / dat ſy het
 voor ende wijn van't Nachtmael af-ſchaffen / want
 dit gebruycchten de Heydenen oock / in haere offer-
 ganden / dat ſy geene Lof-fangen en ſingen ter eere
 Gods / want dat deden de Heydenen oock. Somma,
 dat ſy gheene ſcholen op en rechten / dat ſy niet en
 trou-

troutwen &c. want dit deden de Heydenen al mede.

Om te sluyten: Ick segghe dat de Heydenen die dinghen hebben ghehadt / die haer de rechte reden upt-weeg / ende over sulckx veel het ghene dat goet ende loffelijck / jaer Goddelijck was / als te weten / Kercken bouwen, Priesters stellen tot den dienst Gods, Sacrificien doen, niet stelen, gheen overspel doen, niet doot slaen, ende meer andere: Nu de Joden / ende de Catholijcken hebben oock haere rechte reden upt-natuere: Ergo soo en is het niet te verwonderen dat sommighe dinghen die de rechte reden hebben gheleert aen de Heydenen / oock gheleert heeft aen de Joden ende Christenen / sonder dat sy die van malkanderen af-gheleent hebben / ende dertom seght den H. Augustinus, libro 6. de Bapismo contra Donatistas sub finem: Ist dat de Heydenen in haere leeringhen yet goddelijckx, ende goets hebben kunnen hebben, onse Heylighen en hebben dat niet voor quaet ghehouden, al soe wel dat sy door haere superstitionen, ende afgoderije, ende boosverdye, ende andere boose ghewoonten versaeckelijck waren, ende strafbaer door het Goddelijck oordeel, ten sy dat sy gebeter wierden.

Hier ende oock upt het hoorgaende blijkt / dat Augustinus, niet en verwierpt al het ghene dat onder de Heydenen ghebeyndelijck was / ter contrarient aen-neemt al het gene dat onder haer goet ende goddelijck mocht wesen: Maer niemant en kan bewijzen / dat de Processien niet goet / ende niet goddelijck en zijn, ter contrarient / de Schrifture appoynt beertse / oock die / inde welke niet anders ghebeyndelijck en wiert als het beelde Gods / dat in de Arcke des Heeren: Ergo / schoon die ghebeyndelijck zijn ghetweest onder de Heydenen / doch niet menghelt met afgoderijen / sy en laeten dertom niet goet ende goddelijck te wesen onder de Christenen / nu van alle afgoderije ghesupbert wesen / want al-hoe-wel onse Partije ons gherne in die stuck afgoderije sou op-dringhen / sy arbeijt te bewijzen / gelijck ick seer haest / door de gratie Gods / met een bysonder Tractaet sal bewijzen.